

YAŞLILIĞA GENEL BAKIŞ

Yaşlılıkla ilgili bir çok kavram günlük hayatımızda kullanılmaktadır. Ancak bu kavramlar aynı anlamları taşımakla birlikte bazen kesin olarak birbirinden ayırlanamamaktadır.

Yaşlılıkla ilgili kavramlar;

Yaş : Biyolojik ve kronolojik yaş olarak 2'ye ayrılır. Kronolojik yaş tüm insanlarda aynı olduğu halde biyolojik yaş bireylere göre değişir.

Kronolojik Yaş ; Doğumdan başlayarak içinde bulunan zaman kadar geçen yılların toplamıdır.
Biyolojik Yaş ; İçinde bulunan biyolojik basamağın zaman birimi olarak gösterilmesidir.

Yaşlı : Dünya Sağlık Teşkilatı, 1963 yılında yaşlanmayı kronolojik olarak ele almış ve 3 safhaya ayırmıştır.
Orta Yaşlılar (45 – 49 yaş)
Yaşlılar (60 – 74 yaş)
İleri Yaşlılar (75 + yaş)
Bu ayırımı göre 60 yaşın üstündekiler yaşlıdır.

Yaşlılık : Zaman faktörüne bağlı olarak kişinin değişen çevreye uyum sağlama kudreti ile organizmanın iç ve dış etmenler arasında denge sağlama potansiyelinin azalması ve böylece yaşlanma ile ölüm olasılığının yükselmesidir. Bir başka tanımla yaşlılık, noral fizyolojik bir olgu olup, kişilerin fiziki ve ruhi güçlerini bir daha yerine gelmeyecek şekilde yavaş yavaş kaybetme halidir.

Yaşlanma : Canlının oluşumundan yaşamın bitimine kadar devam eden bir süreçtir. Diğer bir deyişle yaşlanma dört aşamada ele alınabilir;

- 1- Gelişme
- 2- Büyüme
- 3- Duraklama ve gerileme başlangıcı
- 4- Gerileme

Yaşlanma, kişinin yalnız dış görünümünde değişiklik olarak düşünülmemelidir. Kişiyi iç ve dış tüm varlığı ile bütün olarak düşünmek gerekmektedir.

Yaşlanma sıklıkla ağrılar, zihni durgunluklar, şaşkınlıklar olarak hissedilen değişiklikler de meydana getirir. Toplumla ait olamama ve izole edilme duyguları, içe dönme, vücut fonksiyonları ile bu ciddi devamlı uğraşları ortaya çıkarır, birçoklarını intihara götürebilen bu ciddi ve heyecansal karışımları ortadan kaldırmak için yaşlı kişiler bu duygularıyla gerekli şekilde uğraşılmaya muhtaçtırlar.

Yaşlılık, bireyin geçmişine dönük halen yaşamın bir takım sorunlarını yaşadığı ve yaşam sürecinin tamamladığı bir devredir. Yaşlanma, çözülmenin, çökmenin ilk davranış şekillerine dönüşün, bir gerilemenin başladığı zamandır.

Türk Toplumunda Yaşlılık

Cumhuriyetten Önce

Türkiye tarihi boyunca çocukların ve yaşlıların korunmasına önem veren bir ülke olmuştur. Türk kültüründe kökleşmiş olan sevgi ve merhamet duyguları çocuk ve yaşlı haklarını aile davranışının odak noktası haline getirmiştir.

Toplumumuzda yaşlı ve yaşlılıkla ilgili toplumsal kalıplara tarihsel açıdan bakıldığında, eski Türklerde atanın kadın ya da erkek olsun korunduğu anlaşılmaktadır. Eski Türklerde yaşlı öldükten sonra da yaşayan ruhunun varlığı ile aile içinde yerini kaybetmezdi. Türklerin şamanistik inançlara sahip oldukları dönemde Şamanlar genellikle yaşları ve deneyleriyle toplumun manevi yaşamında etkileri olan kişilerdi. Hastalıkların tedavisinde, ölüm esnasında görev yaparlardı. Eski dönemlerde erk esas itibarıyla kadın kökenli olduğu için şamanlar da kadındı.

Oğuzlar büyüklerine son derece bağlı ve saygılı idiler. Küçükler büyüklerinin ellerinden öper, büyükler de onları boyunlarından öperlerdi. Uzun zaman ayrı kalıp buluştuğlarında birbirlerine sarılmaktaydılar. "Söz ulunun, su kiçğin" (küçüğün). Oğuz atasözü ataya değer verildiğini anlatmaktadır. Oğuz destanlarında saygı davranışları olarak selam verme ve el öpmeden söz edilmektedir.

Selam usulü "baş eğdirip, ağır basmak"tı. Destan kahramanlarının erdemleri cesur ve merhametli olmak, güçsüzleri, yaşlıları korumak, yoksullara yardım etme, zayıflara, yaşlılara sataşanlar, yolculara, çobanlara saldıranlar Oğuzların katında kötü insanlardı.

Eski Türklerde kabile yaşamının gelişmesi ile tecrübeli yaşlıların zamanla topluluk içinde çok yararlı, saygın kişiler olduğu kabul edilmeye başlanmış ve bu da töreleşmiştir.

Türklerde sosyal yardımla ilgili inanç ve geleneklerin öteden beri var olduğu anlaşılmaktadır. Öteden beri ataya saygı duyulmuş, yaşlılar korunmuştur. Tanrı adına yoksullara yardım etme çıplakları giydirme, açları doyurma inancına İslamiyet öncesi Türk destanlarında rastlanmaktadır. Eski Türklerde bey olmanın şartları arasında çıplakları giydirme, açları doyurma vardı.

Türkler İslamiyet'i kabul etmelerinden sonra da dinsel inancın gereği olarak muhtaç ve güçsüzlere yardım etmişlerdir. Fitre ve zekatın diğer gruplarla birlikte öncelikle yaşlılara verilmesi bu yardımları daha anlamlı kılmıştır. Kuran-ı Kerim'de yaşlıya, sakata yardımla ilgili ayetler vardır.

Yaşlılara verilen hizmetlerin tarihi incelendiğinde, yardım biçimlerinin toplumların toplumsal ve kültürel yapılarına ve inançlarına göre kalıplaştığı görülmektedir. Eski dönemlerde yaşlılar inançlara, geleneklere dayalı ve toplumdan kaynaklanan destek yardımlarla korunmaktaydı. Türk toplumunda her dönemde yaşlılara yardım edildiği, yaşlıların korunmaya alındıkları eski kurumların varlıklarından anlaşılmaktadır.

Yaşlıları koruma hizmetini veren ilk kurum Selçuklular döneminde 11. yüzyılda kurulmuştur. Sivas'ta 11. yüzyılda Reha Oğulları tarafından Darülrha (Huzurevi), Mısır'da Erbil Atabeyi Muzaffereddin Ebu Sait tarafından yaptırılan Gökbörü tesisleri, dört darülaceze, dullar için barınma tesisi bulunduğu saptanmıştır. Memluklular döneminde 13. yüzyılda Kahire'de açılan Seyfettin Kalavun Hastanesi ve tesisleri dul kadınlara ve yaşlılara hizmet vermiştir.

Osmanlılar döneminde imarethaneler, aşevleri ve tekkelerin muhtaç yaşlılara hizmet verdikleri bilinmektedir. Kurulan darülrhalar, yapılan vakfiyeler ve hastaneler günümüzde yaşlı bakımı ile ilgili hizmetleri yerine getiriyorlardı. Bilindiği gibi Osmanlılar döneminde sosyal hizmetler 19. yüzyıla kadar vakıf kuruluşları tarafından veriliyordu. Bu alanda hizmet veren kamu kuruluşları ve hayır kurumları 19. yüzyılda kurulmaya başlanmıştır. Bu kuruluşlar diğer ihtiyaç gruplarının yanında yaşlılara da hizmet götürüyorlardı. Bunların arasında yer alan 1868 yılında kurulmuş olan Kızılay Derneği ve 1895 yılında kurulmuş olan Darülaceze Osmanlılar döneminde kurulup günümüze kadar yaşayan kurumlardır. Darülaceze önce, sakat ve yoksul erkek, kadın ve kimsesiz çocukları korumak için II.Abdülhamit devrinde hizmete girmiştir. Bugün İstanbul Belediyesine bağlı, döner sermaye ile yönetilen bir kurumdur. Amacı din ve ırk ayrımı gözetmeden, düşkünleri barındırmak, ümitsizlikten kurtarmak, rahat bir yaşam sağlamaktır.

Türkler İslamiyet'i kabul etmelerinden sonra da dinsel inancın gereği olarak muhtaç ve güçsüzlere yardım etmişlerdir. Fitre ve zekatın diğer gruplarla birlikte öncelikle yaşlılara verilmesi bu yardımları daha anlamlı kılmıştır. Kuran-ı Kerim'de yaşlıya, sakata yardımla ilgili ayetler vardır.

Yaşlılara verilen hizmetlerin tarihi incelendiğinde, yardım biçimlerinin toplumların toplumsal ve kültürel yapılarına ve inançlarına göre kalıplaştığı görülmektedir. Eski dönemlerde yaşlılar inançlara, geleneklere dayalı ve toplumdan kaynaklanan destek yardımlarla korunmaktaydı. Türk toplumunda her dönemde yaşlılara yardım edildiği, yaşlıların korunmaya alındıkları eski kurumların varlıklarından anlaşılmaktadır.

Yaşlıları koruma hizmetini veren ilk kurum Selçuklular döneminde 11. yüzyılda kurulmuştur. Sivas'ta 11. yüzyılda Reha Oğulları tarafından Darülrha (Huzurevi), Mısır'da Erbil Atabeyi Muzaffereddin Ebu Sait tarafından yaptırılan Gökbörü tesisleri, dört darülaceze, dullar için barınma tesisi bulunduğu saptanmıştır. Memluklular döneminde 13. yüzyılda Kahire'de açılan Seyfettin Kalavun Hastanesi ve tesisleri dul kadınlara ve yaşlılara hizmet vermiştir.

Osmanlılar döneminde imarethaneler, aşevleri ve tekkelerin muhtaç yaşlılara hizmet verdikleri bilinmektedir. Kurulan darülrhalar, yapılan vakfiyeler ve hastaneler günümüzde yaşlı bakımı ile ilgili hizmetleri yerine getiriyorlardı. Bilindiği gibi Osmanlılar döneminde sosyal hizmetler 19. yüzyıla kadar vakıf kuruluşları tarafından veriliyordu. Bu alanda hizmet veren kamu kuruluşları ve hayır kurumları 19. yüzyılda kurulmaya başlanmıştır. Bu kuruluşlar diğer ihtiyaç gruplarının yanında yaşlılara da hizmet götürüyorlardı. Bunların arasında yer alan 1868 yılında kurulmuş olan Kızılay Derneği ve 1895 yılında kurulmuş olan Darülaceze Osmanlılar döneminde kurulup günümüze kadar yaşayan kurumlardır. Darülaceze önce, sakat ve yoksul erkek, kadın ve kimsesiz çocukları korumak için II.Abdülhamit devrinde hizmete girmiştir. Bugün İstanbul Belediyesine bağlı, döner sermaye ile yönetilen bir kurumdur. Amacı din ve ırk ayrımı gözetmeden, düşkünleri barındırmak, ümitsizlikten kurtarmak, rahat bir yaşam sağlamaktır.

Cumhuriyet Sonrası

Cumhuriyet'in ilanından sonra 1930 tarihinde yürürlüğü giren 1580 sayılı yasa ile ilk defa kamu kuruluşu olan Belediyelere bakıma muhtaç kişilerin (yaşlıların) korunması, yaşlı evleri yapma ve yönetme yükümlülüğü getirilmesi üzerine, değişik illerde aceze evleri, güçsüzler yurdu, düşkünler evi ve huzurevi adı altında yatılı yaşlı kuruluşları açılmıştır. Aynı zamanda çeşitli dernekler, azınlıklar ve gerçek kişiler de yaşlılara hizmet vermek amacıyla yatılı yaşlı kuruluşları açmışlardır.

Sanayileşme ve kentleşme süreci içerisinde geleneksel ailenin çekirdek aileye dönüşmesi, kadının çalışma hayatına girmesi, gelenek, kültür ve değerlerdeki değişimler, ayrıca tıpta kaydedilen ilerlemeler neticesinde ortalama insan ömrünün uzaması ve yaşlı nüfusun artması yaşlılığı bir sosyal sorun olarak ortaya çıkarmaktadır.

Her türlü sosyal yardım ve güvenlik hizmetlerini düzenlemek, korunmaya muhtaç yaşlı, çocuk ve özürülülerin bakımı, yerleştirilmesi ve rehabilitasyonu ile çalışma gücünden yoksun yoksul kimselerin sosyal güvenliğini sağlamak üzere 3017 sayılı Sağlık Sosyal Yardım Bakanlığı Teşkilat Kanununun 17.maddesine istinaden 225 sayılı kanunun 4.maddesi ile 1963 yılında Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü kurulmuştur.

Böylece tarih boyunca yaşlı kişilere, dini buyruklar ve hayırsever duygularla kişisel olarak, değişik mevzuatlar çerçevesinde kamu ve özel kuruluşlarca aynı ve nakdi yardımlar şeklinde verilen bu plansız ve programsız hizmetlere yeni bir yön verilerek, söz konusu ihtiyaç gruplarına hizmetin bir bütün olarak ve insan onuruna yaraşır bir biçimde bir sistem dahilinde götürülmesi sağlanmıştır. Bu şekilde Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na bağlı ilk huzurevi 1966'da Konya'da, ikincisi ise Eskişehir'de açılmıştır.

1982 Anayasasınının 61.maddesi Sosyal Hizmetler alanına giren grupları açık bir şekilde belirlemiş, korunmaya, bakıma, yardıma ve rehabilitasyona muhtaç çocuk, sakat ve yaşlılara öncelik tanıyarak, devletin bu alanda gerekli teşkilat ve tesisleri kurması veya kurdurması hükmünü getirmiştir. Anayasasının bu hükmü doğrultusunda hazırlanan 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu ile; sosyal hizmetlere

ilişkin faaliyetlere devletin denetim ve gözetiminde halkın gönüllü katkı ve katılımı da sağlanarak bir bütünlük içinde yürütülmesi esası getirilmiştir. Böylece 2828 sayılı Kanunla kurulan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu “Ekonomik ve sosyal yoksunluk içinde olan özel ihtiyaç gruplarının (aile, çocuk, sakat, muhtaç yaşlı ve diğer kişiler) ihtiyaçlarının karşılanmasını, çeşitli sorunların önlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olunmasını, hayat standartlarının iyileştirilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütünü olarak mahalli ve ulusal düzeyde planlama, yönetim ve denetleme” görevini üstlenmiştir.

Söz konusu Kanunun 4'üncü maddesinin (c) bendinde “Muhtaç Yaşlı; sosyal veya ekonomik yönden yoksunluk içinde olup, korunmaya, bakıma ve yardıma muhtaç yaşlı statüsündeki” birey, (e) bendinde ise “Huzurevleri; muhtaç yaşlı kişileri huzurlu bir ortamda korumak ve bakmak, sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kurulan yatılı sosyal hizmet kuruluşu” olarak tanımlanmaktadır.

2828 sayılı Kanunun 4.üncü maddesinde belirtilen genel esaslar dahilinde muhtaç yaşlıların tespiti, korunması, bakımlarının sağlanması ile ilgili hizmetleri yürütmek, bu hizmetler için gerekli sosyal hizmet kuruluşlarının tesisi ve işletilmesi ile ilgili görevleri yerine getirmek üzere aynı Kanunun 10'uncu maddesinin (f) fıkrasına dayanılarak YAŞLI HİZMETLERİ DAİRE BAŞKANLIĞI kurulmuştur.

TÜRKİYE'DE YAŞLILIK ALANINDAKİ SOSYAL HİZMET UYGULAMALARI

Tüm dünyada olduğu, Ülkemizde de tıbbın ilerlemesi sonucu, insan ömrünün uzaması ile yaşlı nüfusta artış gözlenmektedir. Ayrıca, sanayileşme ve kentleşme süreci içerisinde geniş ailenin çekirdek aileye dönüşmesi, kırsal bölgelerden kentsel bölgelere göç, kadının çalışma hayatına girmesi, geleneksel kültür ve değerlerdeki değişimler yaşlının aile içindeki eski rolünü yitirmesine neden olmakta, yaş prestij sağlayan bir öge olmaktan çıkmakta, kuşaklar arasındaki farklılıklar nedeniyle de yaşlının evde bakımı büyüyen bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

İşte yukarıda belirtilen nedenlerle her geçen gün sayıları artan, sosyal ve ekonomik yönden yoksunluk içinde bulunan muhtaç yaşlı kişilerin, huzurlu bir ev ortamı içinde yaşantılarının devam ettirmelerini, fiziksel ve ruhsal sağlıklarının korunmasını, sosyal ilişkilerinin geliştirilmesini ve devam ettirilmesini, huzur, güven ve refah içinde bulunmalarını sağlamak amacıyla huzurevlerinin açılmasına ihtiyaç duyulmuştur.

Yaşlılarla ilgili hizmetleri planlama, programlama ve yürütme görevini doğrudan devletin üstlenmesi 1963 yılında Sağlık Sosyal Yardım Bakanlığı'na bağlı Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü'nün kurulması ile gerçekleşmiştir.

1982 Anayasasının 61.maddesinde yaşlılara yönelik olarak "Yaşlılar devletçe korunur. Yaşlılara devlet yardımı ve sağlanacak diğer haklar ve kolaylıklar Kanunla düzenlenir" hükmü yer almaktadır.

Sosyal Hizmetin çeşitli gönüllü kuruluşlarla ve kamu kuruluşları tarafından dağınık ve programsız yürütülmesi karşısında verilen hizmetlerin bir şemsiye altına alınması amacıyla 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu 27/05/1983 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu kanunla korunmaya, bakıma ya da yardıma muhtaç aile, çocuk, sakat, yaşlı ve diğer kişilere götürülen sosyal hizmetler ve bu faaliyetlerin düzenlenmesi amaçlanmıştır.

Kanunun 3.maddesi (d) bendinde muhtaç yaşlı "sosyal ve ekonomik yönden yoksunluk içinde olup, korunmaya, bakıma ve yardıma muhtaç kişi" olarak tanımlanmakta, aynı maddenin (d) bendi 1'inci fıkrasında Huzurevleri "muhtaç yaşlı kişileri huzurlu bir ortamda korumak ve bakmak, sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kurulan yatılı sosyal hizmet kuruluşları" olarak tanımlanmıştır. Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri de "bedensel, zihinsel ve ruhsal özürleri nedeniyle normal yaşamın gereklerine uyamama durumunda olan kişilerin, fonksiyon kayıplarını gidermek ve toplum içinde kendi kendilerine yeterli olmasını sağlayan beceriler kazandırmak veya bu becerileri kazanmayanlara devamlı bakmak üzere kurulan sosyal hizmet kuruluşları" olarak tanımlanmaktadır.

Kanunun 4.maddesinde sosyal hizmet programlarının uygulanmasında öncelik verilenler arasında yaşlılar da yer almaktadır.

Kanununun 4.maddesinin (b) fıkrasında "Sosyal Hizmetler Alanında Faaliyet Gösteren Kamu Kurum ve Kuruluşları ile Gönüllü Kurulular arasında koordinasyon ve iş birliği tesis edilerek güç birliği sağlanır ve mevcut kaynakları en verimli şekilde işlerlik kazandırılır." (f) fıkrasında "Bu kanunla kurulan kuruma bağlı kuruluşların içindeki Sosyal Hizmet Kuruluşlarının kurulması izne tabi olup, alınacak tertip ve tedbirlerle bunların hizmet, işleyiş ve personele ilişkin hususlarında tespit edilen standart ve esaslarına uygun olarak faaliyette bulunmaları sağlanır." Hükmü yer almaktadır.

Kanunun 9.maddesi (b) bendi ile "Korunmaya, bakıma ve yardıma muhtaç, çocuk, sakat ve yaşlıların tespiti, bunların korunması, bakımı, yetiştirilmesi ve rehabilitasyonlarını sağlamak"la görevlendirilen SHÇEK Genel Müdürlüğü, kişi ve ailelerin kendi bünye ve çevre koşullarından doğan veya kontrolleri dışında oluşan maddi, manevi ve sosyal yoksunluklarının giderilmesine ve ihtiyaçlarının karşılanmasına, sosyal sorunlarının önlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olunmasını ve hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütünü olan sosyal hizmetleri, yaşlı vatandaşlarımıza Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri aracılığıyla götürmektedir.

Kanunun 9.maddesinin (f) fıkrasında "dernek ve Vakıflardan Sosyal Hizmetler alanındaki faaliyetlerini yönlendirmek, bunların bütçelerinde Sosyal Hizmetlere ayırdıkları payların yerinde ve verimli bir şekilde kullanılmasını sağlamak amacıyla görüş ve tavsiyelerde bulunmak" (g) fıkrasında "Kuruma bağlı olanların dışında kurulacak Sosyal Hizmet Kuruluşlarının açılış iznine, her türlü standartlarına ve işleyişlerine ilişkin esasları, varsa ücret tarifelerini tespit etmek, denetimini yapmak ve bu esaslara uymayanların faaliyetlerini durdurmak" hükümlerine de yer verilmiştir.

Kanunun 10.maddesinin (f) fıkrası ile kurulan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Yaşlı Hizmetleri Daire Başkanlığı;

- Sosyal ve ekonomik yoksulluk içinde bulunan yaşlıların tespiti, bakımı ve korunmaları ile ilgili hizmetleri düzenlemek, takip etmek, koordinasyon sağlamak, denetlemek,
- Yaşlılara yönelik huzurevi ile benzer nitelikteki sosyal hizmet kuruluşlarının yurt dışında dengeli ve ihtiyaçlara dayalı olarak kurulması ve belirli program çerçevesinde yaygınlaştırılması ile ilgili faaliyetleri planlamak, uygulamak ve yürütülmesini takip ve koordine etmek,
- Yaşlıların toplum içinde korunması ile ilgili faaliyetleri düzenlemek ve yürütülmesini sağlamak,
- Kamu kuruluşları ile gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişilerince açılacak yaşlı kuruluşlarının açılmaları, çalışmaları ve denetlemeleri ile ilgili esasları belirlemek, rehberlik etmek, uygulamayı takip, koordine etmek ve denetlemekle görevlendirilmiştir.

İlgili yasanın öngördüğü esaslar doğrultusunda yaşlıya yönelik varolan hizmetlerin iyileştirilmesi ve yeni hizmetlerin başlatılması çalışmaları;

- SHÇEK Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi Yönetmeliği,
- Özel Huzurevleri ve Yaşlı Bakımevleri Yönetmeliği,

- Kamu Kurum ve Kuruluşları Bünyesinde açılacak Huzurevlerinin kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik olmak üzere 3 yönetmelik çerçevesinde yürütülmektedir.

Ayrıca Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planında (2001-2005) "Ülkemizin sosyoekonomik gelişmesine paralel olarak gelişme gösteren sanayileşme, kentleşme ve aile yapısında meydana gelen değişimler ve 60 ve üstü yaş grubunda yavaş da olsa görülmeye başlayan nüfus artışı, huzurevi ve yaşlı dayanışma merkezlerinin açılmasını, bu kesime yönelik bakım ve rehabilitasyon hizmetlerinin artırılarak sürdürülmesi ihtiyacının önemini ortaya koymaktadır." konusu yer almaktadır.

SOSYAL REFAH HİZMETLERİ
VE
YAŞLIYA VERİLEN SOSYAL HİZMETLER

Sosyal refah kavramı, modernleşme sürecinin hızlı sanayileşme ve kentleşme olgusu ile ailenin fonksiyonlarının toplum tarafından üstlenilmesi sonucu bireylerin yaşam standartlarını korumayı ve yükseltmeyi amaçlayan hizmetlerin tümünü içermektedir.

Kuramsal olarak "sosyal refah modelleri" genelde toplumların "iyileştirilmesini" amaçlamakla ve uygulanan sosyal politikalar itibariyle iki ana başlık altında toplanabilmektedir.

Bunlar;

- 1)"artık" (toplumsal arta kalan ve iyileştirilmesi gereken ünite anlamında) (residual),
- 2)"kurumsal" (institutional) refah modelidir.

İlkinde amaç toplum içinde yaşam düzeyi ve genel sosyal ilişkiler açısından problematik bir durum gösteren bireyler, özellikle aileler üzerinde odaklaşarak ayrı ayrı yardım götürmektir.

Çağdaş bir yaklaşım olan ikinci model, toplumun bir bütün olarak etkili bir şekilde örgütlenmiş sosyal refah ve sosyal hizmet programlarıyla iyileştirilmesini esas almaktadır. Bu çerçevede toplumların sosyal yönden iyileştirilmesini amaçlayan politikaların saptanması ve buna ilişkin "standartların" tanımlanması fevkalade önem kazanmaktadır. Standartlar işlevsel (operasyonel) ve teknik olarak iki ana bölüme ayrılabilir.

Birinci gruptaki standartlar sosyal refah programlarının kapsamı, gerekli insan gücünün ve hizmet verecek kurumların (örneğin, yaşlı dinlenme ve bakım evleri veya yetiştirme yurtları) sayısal ve niteliksel açıdan belirlenmesiyle ilgilidir. İkinci grubu oluşturan teknik standartlar ise verilmesi planlanan hizmet ve yardım programlarından kimlerin, ne ölçüde yararlanabileceklerinin saptanmasını amaçlar.

SHÇEK HUZUREVLERİNE GİRİŞ KOŞULLARI ve BAŞVURU

Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezlerine kabul edilecek yaşlılarda aranan nitelikler:

a) Huzurevlerine Kabul Koşulları

1. 60 yaş ve üzeri yaşlarda olmak,
2. Kendi gereksinimlerini karşılamasını engelleyici bir rahatsızlığı bulunmamak, yeme, içme, banyo, tuvalet ve bunun gibi günlük yaşam etkinliklerini bağımsız olarak yapabilecek durumda olmak,
3. Ruh sağlığı yerinde olmak,
4. Bulaşıcı hastalığı olmamak,
5. Uyuşturucu madde yada alkol bağımlısı olmamak,
6. Sosyal ve/veya ekonomik yoksunluk içinde bulunduğu sosyal inceleme raporu ile saptanmış olmak.

b) Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezlerine kabul koşulları

1. 60 yaş ve üzeri yaşlarda olmak,
2. Bedensel ve zihinsel gerilemeleri nedeniyle süreli yada sürekli olarak özel ilgi desteğe, korunmaya ve rehabilitasyona gereksinimi olmak,
3. Ruh sağlığı yerinde olmak,
4. Bulaşıcı hastalığı olmamak,
5. Uyuşturucu madde yada alkol bağımlısı olmamak,
6. Sosyal ve/veya ekonomik yoksunluk içinde bulunduğu sosyal inceleme raporu ile saptanmış olmak.

Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezlerine kabul edilecek kişilerden (yaşlılardan) istenen belgeler

1. Dilekçe
2. Vukuatlı Nüfus Kayıt Örneği
3. Nüfus Cüzdanı Örneği
4. İkametgah Belgesi
5. Gelir Durumunu Gösterir Belge Örnekleri
6. Sağlık Kurulu Raporu (*)

(*)Sağlık Kurulu Raporunun karar bölümünde "Huzurevine girmesinde sakınca yoktur" ya da "Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezinde bakım görmesinde sakınca yoktur" ibaresi yer almalıdır.

YAŞLI DAYANIŞMA MERKEZLERİ

Yatılı kurum bakımına gereksinim duymayan ve ekonomik-sosyal durumu ne olursa olsun ev ortamında yaşayan yaşlıların sosyal ve psikolojik gereksinimlerini karşılamak, onların izole edilmelerini engellemek amacıyla yönelik olarak Yaşlı Dayanışma Merkezleri açılması yönünde çalışmalar başlatılmıştır.

2828 sayılı Kanununun 9.maddesinin "j" fıkrası gereği açılan bu merkezler yaşamını evde yalnız veya ailesi ile birlikte sürdüren yaşlıların boş zamanlarını değerlendirmelerine yardımcı olmak, yaşam koşullarını iyileştirmek, günlük yaşamla ilgili etkinliklerine yardımcı olmak, rehberlik ve mesleki danışmanlık yapmak, kendi olanakları ile karşılamakta güçlük çektikleri konularda destek hizmetleri vermek, sosyal ilişkilerini ve aktivitelerini artırmak amacıyla gütmemektedir.

Bu merkezler aynı zamanda üyelik sistemine göre çalışarak, boş zamanı değerlendirmek amacı ile toplantılar düzenleme, tartışma ortamları yaratma, gazete-dergi okuma, ortak etkinliklerde bulunma (tiyatro, sinema, piknik, gezi, oyun oynama vb.) gibi pek çok çalışmayı da yürütür. Merkezde yaşlıların günlük yaşamlarını değerlendirmek amacı ile resim, müzik, el becerileri, vb. çok çeşitli kurslar düzenlenebilir. Aynı zamanda sağlık durumu yeterli olanlar diğerlerinin bakım ve destek hizmetlerinde etkin rol alabilirler. Demokratik kitle örgütleri ile işbirliğine giderek sosyal oluşumlar sağlayabilirler. Merkezin yönetimini gerçekleştirdikleri gibi, toplumda yeni roller de üstlenebilirler.

Merkezin önemli görevlerinden biri de eğitici etkinliklerdir. Özellikle yaşlıları yakından ilgilendiren dengeli ve düzenli beslenme, sağlık eğitimi, sosyal katılım, yaşam boyu spor ve sosyo-psikolojik sorunlar konularında konferanslar ve eğitim çalışmaları yapılmakta, bireyi yaşama bağlayacak ve toplumsal yaşamdan izole olmadan-sosyal ve psikolojik olarak- yaşamlarını sürdürebilecekleri ortamların hazırlanması konusunda her türlü etkinlik yaşlıların istekleri doğrultusunda gerçekleştirilmektedir.

Şu anda sosyal ve psikolojik gereksinimlerinin karşılanmasında destek hizmetleri veren gündüzlü hizmetler yönerge doğrultusunda hizmet vermektedir.

Evlerinde aileleri ile birlikte veya yalnız yaşayan 60 ve daha yukarı yaştaki kişilere sosyal ve psikolojik gereksinimlerinin karşılanmasında destek hizmetleri veren gündüzlü bir kuruluştur. Adres ve telefon numaraları için tıklayınız...

ÜMİTKÖY HUZUREVİ MÜDÜRLÜĞÜ
ALZHEİMER HASTASI YAŞLILAR GÜNDÜZLÜ BAKIM MERKEZİ

Alzheimer Kapımızda
Bir Gün Sizin de Başınıza Gelebilir
Çok Geç Olmadan Alzheimeri Öğrenin...

Alzheimer hastalığı, beyindeki bazı sinir hücrelerinin yavaş yavaş işlevini kaybetmesi sonucu, çeşitli zihinsel bozukluklarla ortaya çıkan, geri dönüşü olmayan ve ilerleyici bir hastalıktır. Hastalık; hafızayı ve düşünme, konuşma gibi zihinsel işlevleri etkilemekle birlikte dalgınlık, ruh hali değişiklikleri, zaman ve mekan algılamasında bozukluklar gibi başka sorunlara da neden olmaktadır.

Alzheimer hastası yaşlılara hizmet vermek amacıyla Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Ankara Yenimahalle Kaymakamlığı ve Alzheimer Derneği Ankara Şubesi arasında 16.10.2002 tarihinde bir protokol imzalanmıştır. Kent-Koop tarafından kullanım hakkı Yenimahalle Kaymakamlığı'na verilen Merkez binasının onarımı ile tefrişi Protokol gereğince Yenimahalle Kaymakamlığı tarafından yapılmıştır.

Ankara ili Ümitköy Huzurevi bünyesinde 20.3.2003 tarihinde hizmete açılan Merkezin faaliyetleri 30.12.2002 tarih ve 148 sayılı İşletme Yönergesine göre yürütülmektedir.

Merkezin amacı; ailesi yanında yaşayan Alzheimer hastası yaşlıların evde tek başına kalmasından kaynaklanan riskleri ortadan kaldırarak yaşlının güvenliğini sağlamak, Alzheimer hastası yaşlıyı çeşitli etkinliklerle aktif hale getirerek yaşlıda oluşacak ajitasyonu azaltabilmek, bu yaşlıların aileleri ile dayanışma ve paylaşma sağlanarak ailelerdeki çaresizlik ve suçluluk duygularının azalmasını sağlamak, aileleri gündüzlü bakım merkezine yönelterek huzurevleri ve bakım evlerindeki yığılmaları önlemek ve Alzheimer hastası yaşlıların gündüz bakımlarını sağlayarak yaşlıya ve ailesine destek hizmetleri sunmaktır.

Merkeze;

60 yaş üzeri, bulaşıcı bir hastalığı bulunmayan, yatağa bağımlı ve özürülü olmayan, Alzheimer hastası olduğu tam teşekküllü bir sağlık kuruluşundan almış olduğu sağlık kurulu raporu ile belgelenmiş olan yaşlılar başvurmaktadır.

Başvuran yaşlı/yaşlı yakınlarıyla ön görüşme yapılarak, ilgili formlar doldurulur. Dosya işlemleri tamamlanan yaşlı ile ilgili değerlendirme sonucunda kabulü yapılır, sıraya alınır veya reddedilir.

Yaşlılara haftanın 5 günü 08.30-17.30 saatleri arasında ücretli olarak hizmet verilmektedir. Ulaşım yaşlı ya da yakınları tarafından sağlanmaktadır. Ailelerin talepleri ve yaşlının durumuna göre yaşlıların Merkezdten yararlanacağı günler Merkez tarafından saptanmaktadır.

Merkezde; Sosyal Hizmet Uzmanı, Psikolog, Fizyoterapist, Hemşireden oluşan meslek ve sağlık elemanları ekibi ile bakım elemanları çalışmaktadır.

Adres : İlk Yerleşim Mahallesi 10.Cadde 422. Sokak Batıkent / ANKARA
Telefon : 0312.385 38 55

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER TARAFINDAN HAZIRLANAN YAŞLI İLKELERİ

Bağımsızlık

Yaşlı bireyler;

Beslenme, barınma, giyim gibi temel gereksinimlerini karşılamak ve sağlık bakımından yararlanmak için yeterli gelire sahip olmalıdır.

Sayılan gereksinimlerini karşılayabilmeleri için ailelerinden ve toplumun her kesiminden destek almalıdır.

Gereksinimlerini karşılama konusunda kendi kendilerine yardımcı olabilmeleri yönünde destek almalıdır.

Gelir getirici bir işte çalışabilmeli ya da toplumdaki diğer gelir getirici faaliyetlerden yararlanmalıdır.

Emeklilik yaşının belirlenmesi ve emeklilik koşullarının tanımlanmasında söz sahibi olmalıdır.

Yaşlarına, yeteneklerine uygun eğitim ve öğretim programlarına sahip olmalıdır.

Bireysel tercihlerine uygun, güvenli bir çevrede yaşamalıdır.

Yaşadıkları çevre aynı zamanda onlara kapasitelerini geliştirebilecek fırsatlar sunmalıdır.

Mümkün olduğunca uzun süre kendi evlerinde ya da aile ortamında yaşamalıdır.

Katılım

Yaşlı bireyler;

Toplumla ilişkilerini sürdürmelidir.

Refah düzeylerini doğrudan etkileyecek politikaların hazırlanması ve uygulanması aşamalarına aktif bir biçimde katılımda bulunmalıdır.

Bilgi ve becerilerini genç kuşaklar ile paylaşmalıdır.

Toplumla hizmet etmek için çeşitli fırsatlar geliştirebilmelidir.

Kendi ilgi ve yeteneklerine uygun etkinliklere gönüllü olarak katılımda bulunmalı ve hizmet edebilmelidir.

Bakım

Yaşlı bireyler;

Aile ve toplum tarafından desteklenmeli, ihtiyacı olanlara uygun bakım hizmetleri verilmelidir.

Her toplumun kültürel değerler sistemine uygun bir biçimde korunmalı ve gözetilmelidir.

Asgari düzeyde fiziksel, zihinsel ve ruhsal iyiliği kazandıracak ve sürdürecektir sağlık bakımına sahip olmalıdır.

Yaşamlarını kendi başlarına sürdürebilecekleri, gereksinim duyduklarında korunabilecekleri ve bakılabilecekleri çeşitli sosyal hizmetlere ve yasal düzenlemelere sahip olmalıdır.

İnsana yakışır ve güvenli bir ortamda, sosyal ve zihinsel yönden desteklenecekleri, kendilerini geliştirebilecekleri, koruma ve rehabilitasyon hizmeti alabilecekleri, uygun kurumsal bakım modellerinden yararlanmalıdır.

Bir huzurevi ya da rehabilitasyon merkezinde yaşamaları durumunda; ihtiyaçlarına, inançlarına, haysiyetlerine, özel yaşamlarına (mahremiyetlerine), bakımları ve yaşam biçimleri hakkında kendi kararlarını vermelerine tam olarak saygı görmelidir. İnsan haklarından ve temel özgürlüklerden tam olarak yararlanmalıdır.

Kendini Gerçekleştirme

Yaşlı bireyler; Bireysel potansiyellerini (yetenek ve becerilerini) tam olarak geliştirebilecek fırsatlar yaratmalı, varolan uygulamalardan yararlanmalıdır.

Toplumun eğitim ve kültür etkinliklerine aktif olarak katılabilmelidir.

İtibar

Yaşlı bireyler; İtibar görmeli ve güven içerisinde yaşamalıdır.

Sömürüden, fiziksel ya da zihinsel istismardan uzak tutulmalıdır.

Hizmetlerden yararlanırken; yaş, cinsiyet, ırk, etnik köken, özür durumu ya da diğer konuları nedeniyle bir ayırım görmemelidir.

Gelir durumları belirleyici bir unsur olmamalı, gelir düzeyinden bağımsız olarak gereksinimleri karşılanacak şekilde uygun hizmetlerden yararlanmalıdır.

yasli@shcek.gov.tr

Yaşlı Bakım Hizmetleri Dairesi Başkanlığı

Aralık 2005